

SUV RESURSLARI VA ULARNI MUHOFAZA QILISH : EKOLOGIK MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Jumayeva Tozagul A'zamovna

Buxoro davlat texnika universiteti " Sanoat ekologiyasi va gidrologiya "
kafedrasi dotsenti

tozaguljumayeva06@gmail.com

Xaydarova Fotimabonu Tillo qizi

Buxoro davlat texnika universiteti talabasi

fotimabonuxaydarova272@gmail.com

ANNONTATSIYA. Ushbu maqolada suv resurslarining ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati, O'zbekistonda suv resurslarining hozirgi holati hamda ulardan oqilona foydalanish masalalari yoritilgan. Suv resurslarining kamayishi va ifloslanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilinib, ularni bartaraf etishning zamonaviy usullari bayon etilgan. Shuningdek, suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish, suv resurslarini samarali boshqarish va ularni muhofaza qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati hamda istiqboldagi vazifalar ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga asoslanib, suv resurslarini asrash, ulardan barqaror foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlash yuzasidan amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: suv resurslari, ekologiya, suvni muhofaza qilish, suv tanqisligi, iqlim o'zgarishi, suv tejovchi texnologiyalar, barqaror rivojlanish, O'zbekiston.

KIRISH: Suv inson hayoti, tabiat va iqtisodiyotning asosiy resurslaridan. Aholi sonining o'sishi, iqlim o'zgarishi, suvning ortiqcha sarflanishi va ifloslanishi natijasida suv resurslarini asrash va ulardan oqilona foydalanish bugun dolzarb masalaga aylangan. O'zbekiston Markaziy Osiyoning qurg'oqchil hududida joylashgan bo'lib, asosiy suv manbalari Amudaryo va Sirdaryo daryolaridir. Iqlim o'zgarishi, muzliklarning qisqarishi va suvga bo'lgan talabning ortib borishi mavjud

suv zaxiralariga bosimni kuchaytirmoqda. Shu sababli, suvni tejash, suv sifatini nazorat qilish hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolaning maqsadi suv resurslarining ekologik ahamiyatini yoritish, O'zbekistondagi mavjud muammolarni tahlil qilish va ularni bartaraf etish bo'yicha samarali takliflarni bayon etishdan iborat.

Suv resurslari — bu insonlar, qishloq xo'jaligi, sanoat va ekotizimlar ehtiyojini qondiradigan chuchuk suv zaxiralaridir. Ular daryolar, ko'llar, yer osti suvlari va muzliklardan iborat bo'lishi mumkin. Ekologik nuqtayi nazardan suv — biologik xilma-xillikni saqlash, ekotizimlar barqarorligini ta'minlash va iqlim muvozanatini ushlab turishda muhim rol o'ynaydi. Daryolar va yer osti suvlarining ifloslanishi nafaqat tabiatga, balki aholi salomatligiga ham jiddiy tahdid soladi.

SUV RESURSLARI

Suv resurslari – tabiatda mavjud bo'lgan barcha suv manbalari bo'lib, ular **daryolar, ko'llar, yer osti suvlari va muzliklardan** iborat.

1. DARYOLAR

2. KO'LLAR

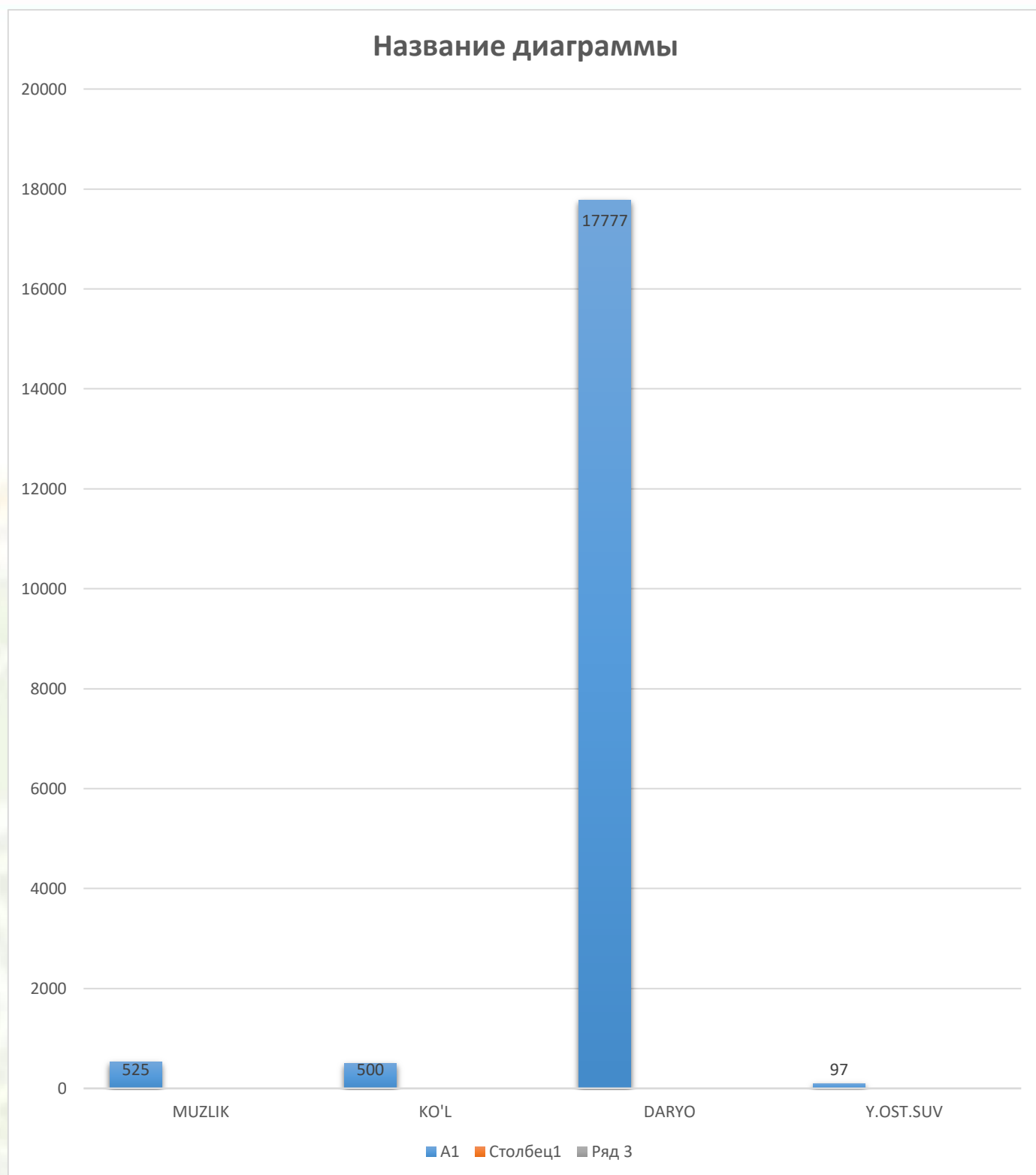
3. YER OSTI SUVLARI

4. MUZLIKLAR

Bu suv manbalari hayot manbayi bo'lib, insonlar, o'simliklar, hayvonlar va butun tabiat uchun juda muhimdir.

Tahlillar asosida ,muzliklar , yer osti suvlari, daryolar va ko'llarning umumiy soni O'zbekiston Respublikasi kesimida tayyorlandi.

Shu bois, suv sifati monitoringi, oqava suvlarni tozalash tizimlarini modernizatsiya qilish, suvni tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish zarur choralardan hisoblanadi.

O'zbekistonda suv resurslarining hozirgi holati. O'zbekiston suv resurslari cheklangan mamlakatlardan biri bo'lib, asosiy manbalar Amudaryo va Sirdaryodir.

Mavjud suv zaxiralarining katta qismi qo'shni davlatlar hududida shakllanadi. Shu sababli, suvdan oqilona foydalanish va mintaqaviy hamkorlik juda muhim. Iqlim o'zgarishi, havo haroratining ortishi, muzliklar maydonining qisqarishi va qurg'oqchilik holatlarining ko'payishi suv resurslariga bosimni yanada kuchaytirmoqda. O'zbekistonda suvning asosiy iste'molchisi qishloq xo'jaligi bo'lib, sug'orish tizimlarida samaradorlikni oshirish dolzarb vazifalardan. Shu bois tomchilatib sug'orish, yomg'irlatib sug'orish va boshqa zamonaviy suv tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish katta ahamiyatga ega. Davlat tomonidan suv resurslarini samarali boshqarish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va suvni tejashga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu choralar kelajak avlodlar uchun suv resurslarini asrash va mamlakatning ekologik barqarorligini ta'minlashda muhim qadam bo'ladi.

Suv resurslarining kamayishi va ifloslanishiga sabab bo'layotgan omillar. Iqlim o'zgarishi tufayli muzliklar qisqarishi va daryolarning suv sarfi kamayishi ayniqsa sug'oriladigan dehqonchilik hududlarida suv tanqisligini kuchaytiradi. Eskirgan sug'orish tarmoqlarida suvning katta qismi bug'lanish yoki sizib ketish natijasida yo'qoladi.

Sanoat oqava suvlari, maishiy chiqindilar va qishloq xo'jaligida qo'llaniladigan mineral o'g'itlar va pestitsidlar ham suv sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Aholi sonining ortishi, urbanizatsiya jarayonlari va suvga bo'lgan talabning ko'payishi muammoning dolzarbligini yanada oshirmoqda. Shu sababli, suvni muhofaza qilish, uning sifatini nazorat qilish va oqilona foydalanish bugungi kunning eng muhim ekologik vazifalaridan biridir.

Suv resurslarini muhofaza qilishning zamonaviy usullari. Suv resurslarini muhofaza qilish uchun zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish zarur. Jumladan, tomchilatib sug'orish, yomg'irlatib sug'orish tizimlari, sanoat oqava suvlarini tozalash va qayta ishlash inshootlari, aholi o'rtasida suvdan oqilona foydalanish

madaniyatini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, daryo va ko'llarni ifloslanishdan himoya qilish, suv havzalari atrofida muhofaza zonalarini tashkil etish, muntazam ekologik monitoring olib borish va davlat, ilmiy muassasalar hamda aholi hamkorligi muhim sanaladi. Bu chora-tadbirlar suv tanqisligini kamaytirish, ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Suvni tejash texnologiyalari va ulardan foydalanish istiqbollari. Suvni tejash texnologiyalarini joriy etish bugungi kunda suv resurslaridan samarali foydalanishning eng muhim yo'nalishlaridan. Xususan, tomchilatib sug'orish, yomg'irlatib sug'orish va aqlli sug'orish tizimlari qishloq xo'jaligida suv sarfini sezilarli kamaytiradi. Sanoat korxonalarida yopiq suv aylanish tizimlari va oqava suvlarni tozalab qayta ishlash texnologiyalari chuchuk suv iste'molini kamaytirishga xizmat qiladi. Aholi turar joylarida esa suvni tejovchi jihozlar, kranlar va suv hisoblagichlaridan foydalanish ijobiy natija beradi. Kelgusida raqamli texnologiyalar, jumladan suv sarfini masofadan kuzatish tizimlari va sensorlardan keng foydalanish suv resurslarini yanada samarali boshqarish imkonini beradi. Bu nafaqat suv tanqisligini kamaytiradi, balki ekologik barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi.

O'zbekistonda suv resurslarini boshqarish bo'yicha davlat siyosati va amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar. O'zbekistonda suv resurslarini samarali boshqarish davlat ekologik siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, suvdan oqilona foydalanish, suv tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish, shuningdek, sug'orish tarmoqlarini modernizatsiya qilish bo'yicha islohotlar amalga oshirilmoqda.

Qishloq xo'jaligida tomchilatib va yomg'irlatib sug'orish texnologiyalarini kengaytirish, sug'orish kanallarini betonlash va rekonstruksiya qilish orqali suv yo'qotishlarini kamaytirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuningdek, daryo va ko'llarni ifloslanishdan muhofaza qilish, ichimlik suvi sifatini yaxshilash, aholining ekologik madaniyatini oshirish bo'yicha davlat dasturlari ham olib borilmoqda. Suv resurslarini boshqarishda ilmiy tadqiqotlar, xalqaro hamkorlik va yangi innovatsion texnologiyalarni qo'llash ham katta ahamiyatga ega. Ushbu chora-tadbirlar suv

resurslaridan barqaror foydalanish, ekologik xavfsizlikni mustahkamlash va kelajak avlodlar uchun yetarli suv zahiralarini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, suv resurslari inson hayoti, ekologik muvozanat va mamlakatning barqaror rivojlanishi uchun beqiyos ahamiyatga ega. O'zbekistonda iqlim o'zgarishi, aholi sonining ortishi va suvga bo'lgan talabning ko'payishi mavjud zaxiralarga bosimni kuchaytirmoqda. Shuning uchun suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish davlat siyosati, ilmiy tadqiqotlar va jamiyatning umumiy sa'y-harakatlari bilan uyg'un olib borilishi zarur. Maqolada ko'rib chiqilgan tahlillar zamonaviy suv tejovchi texnologiyalar, oqava suvlarni tozalash va qayta foydalanish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish orqali suv tanqisligini kamaytirish mumkinligini ko'rsatadi. Shuningdek, suv resurslarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalar va xalqaro hamkorlikdan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakda suv resurslarini asrash va ulardan oqilona foydalanish bo'yicha chora-tadbirlar ekologik barqarorlikni mustahkamlash, aholini sifatli suv bilan ta'minlash va yetarli zaxiralarni saqlab qolishga xizmat qiladi. Shu sababli, har bir fuqaro suvdan tejamkorlik bilan foydalanishi va uni ifloslanishdan asrashga mas'uliyat bilan yondashishi lozim. Bu esa tabiatni muhofaza qilish va barqaror rivojlanishning muhim omillaridan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasi Suv kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi materiallari.
3. O'zbekiston Respublikasi Suv xo'jaligi vazirligi rasmiy nashrlari va hisobotlari.
4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (UN): World Water Development Report.
5. FAO (Food and Agriculture Organization): suv resurslarini boshqarish bo'yicha hisobotlar.
6. UNESCO nashrlari, "Water Resources Management".
7. Abdullayev S., "Ekologiya asoslari", Toshkent.
8. Rahimov A., "Atrof-muhitni muhofaza qilish", Toshkent.